

G. BÜLBÜL MARAŞ¹, A. ESEN¹, R. SELÇUK TABAK²

¹ Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, İZMİR

² Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksekokulu, MUĞLA

Amaç: Hastane infeksiyonlarının önlenmesinde temel ilke olan sağlık çalışanlarının el yıkama ile ilgili istendik davranış geliştirmelerinde çok boyutlu PRECEDE Modelinin etkisini incelemektir.

Araştırmanın diğer amaçları ise; PRECEDE Modelinin (Predisposing, Reinforcing and Enabling Constructs in Educational Diagnosis and Evaluation) doğrultusunda geliştirilen el hijyeni iyileştirme programının yoğun bakım ünitelerinde görevli sağlık çalışanlarının el hijyeni uygulamaları (bilgi, tutum, davranış) ve hastane infeksiyon oranları üzerine etkisini değerlendirmektir.

Materyal ve Metod: Araştırma prospektif, yarı deneysel bir çalışma olarak, Muğla Devlet Hastanesi Cerrahi, Anestezi ve Dahiliye Yoğun Bakım Klinik'lerinde 15.02.2007-26.09.2007 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu bu kliniklerde çalışan 35 sağlık çalışanı (30 hemşire, 3 doktor, 2 anestezi teknisyeni) oluşturmuştur.

1. Aşama 1. Gözlem: CDC'nin en son 2002 yılında yayınlanan el yıkama ile ilgili önerileri ışığında geliştirilen 28 maddelik gözlem formu ile, sağlık çalışanlarının el yıkamaya uyumları gözlemlenip değerlendirilerek, araştırma için temel veriler elde edilmiştir.

2. Aşama; Pretest: Katılımcılara sağlık çalışanlarının el yıkama ile ilgili bilgi, tutum ve inançlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen ve geçerlilik güvenilirliği yine araştırmacı tarafından yapılan, "El Yıkama Davranışını Planlı Davranış Modeli (PDM) Açısından Değerlendirme Ölçeği" (46 madde) ve soru formu (22 soru) uygulanmıştır.

3. Aşama; Eğitim ve Olanakların Geliştirilmesi: Örneklem grubundaki 35 katılımcıya PDM'nin aşamalarını dayandırılan eğitim uygulanmış ve hastane yönetimi ve EKK ile işbirliği içinde el yıkama ile ilgili çalışma ortamındaki olanaklar (alkol bazlı el dezenfektanı, lavabo sayısı, sıvı sabun, kağıt havlu, sensörlü kağıt havlu dispensörleri gibi) geliştirilmiştir. Eğitim öncesinde yapılan gözlem sonuç-

ları, poster haline getirilerek servislerde hemşire odasına ve diğer sağlık çalışanlarının görebilecekleri yerlere asılmıştır. Ayrıca çalışma alanlarına el yıkamanın önemi, amacı ve tekniğini anımsatmak amacıyla geliştirilen 5 hatırlatıcı (eylem uyarıcıları) poster asılmıştır.

4. Aşama; Son test: Eğitim aşamasından 3 ay sonra sağlık çalışanlarına ölçek ve soru formu tekrardan uygulanmıştır.

5. Aşama; 2. Gözlem: El yıkama oranları ve sıklığı tekrar gözlemlenerek, yapılan girişimlerin ve eğitimin sağlık çalışanlarının el yıkama davranışı ve hastane infeksiyon oranları üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir.

Bulgular: Araştırmanın 1. aşaması olan gözlem sonrasında düşük riskli el yıkama endikasyonlarında el yıkama oranı %0.7 iken, müdahaleden sonra bu oran %13.4'e, müdahaleden önce gözlenen yüksek riskli el yıkama endikasyonlarında el yıkama oranı %12.7 iken, müdahaleden sonra %44'e, gözlemlenen genel el yıkama oranları %7.8'den % 33'e yükselirken, hastane infeksiyon hızı da müdahale öncesinde %30.44'de iken, müdahale sonrasında %9.5'e gerilemiştir.

Araştırmanın 2. aşaması olan pre-test aşamasında ölçekten alınan toplam puan ortalaması 133.28 ± 10.33 iken, post-test aşamasında 145.9 ± 14.1 bulunmuştur. Katılımcıların müdahale öncesi ve sonrasında bilgi, tutum ve inanışları konusunda pretest ve posttest puanları arasındaki anlamlı fark vardır ($t: -3.3, P= 0.002, P < 0.005$).

Sonuç: Sonuç olarak çalışmamız doğrultusunda yaptığımız girişimler özellikle el yıkama davranışına yönelik "özel algıların", "ortam uyarınlılarının etkisinin" ve "davranışsal niyet" in geliştirilmesini sağlamıştır. Sağlık çalışanlarının el yıkama alışkanlıklarının nicelik ve niteliği gelişirken, hastane infeksiyonu olgularında da azalma olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda PRECEDE Modeli sağlık çalışanlarının el yıkama alışkanlıklarını geliştirmede etkili bulunmuş ve ülkemizde el yıkama ile ilgili davranış geliştirme ile ilgili benzer çalışmalarda kullanılması önerilmektedir.